

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ในโลกปัจจุบันนี้ การรับรู้และการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารต่างๆ เป็นเรื่องที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง ประเทศต่างๆ รวมทั้งประเทศไทยต้องแสวงหาข้อมูลข่าวสาร เพื่อทราบความเคลื่อนไหวของประเทศมหาอำนาจและประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกอยู่ตลอดเวลา ในขณะเดียวกันประเทศต่างๆ ได้ใช้สื่อมวลชนเป็นเครื่องมือสำคัญในการส่งข้อมูลข่าวสารไปสู่ประเทศเป้าหมาย ในการติดต่อสื่อสารของตนเช่นกัน ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ อันจะเชื่อมโยงถึงการแลกเปลี่ยนในด้านการสื่อสารคมนาคม เศรษฐกิจ การค้า สังคม และความร่วมมือระหว่างประเทศในระดับสากลด้วย

สื่อมวลชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิทยุกระจายเสียง จึงมีบทบาทหน้าที่สำคัญอย่างยิ่ง ในฐานะเครื่องมือในการถ่ายทอดการกระจายเสียงระหว่างประเทศ เนื่องจากคุณสมบัติของวิทยุกระจายเสียงที่สามารถเข้าถึงประชาชนได้มาก และใกล้ชิดกับผู้รับสารมากกว่าสื่อมวลชนประเภทอื่นๆ อีกทั้งเครื่องรับวิทยุมีราคาไม่แพง สามารถรับสัญญาณการกระจายเสียงได้เป็นระยะทางไกล ผู้ฟังสามารถนำเครื่องวิทยุติดตัวไปได้ ซึ่งเป็นการสะดวกในการรับข่าวสารอย่างรวดเร็ว

นอกจากนี้วิทยุกระจายเสียงในฐานะที่เป็นสื่อมวลชนประเภทหนึ่งยังมีบทบาทหน้าที่สำคัญในสังคมในรูปแบบต่างๆ เช่น รายงานความเคลื่อนไหวในรูปแบบของการถ่ายทอดข่าว การให้ความรู้ในรูปแบบของรายการสารคดี รายการวิทยุเพื่อการศึกษา การเผยแพร่วัฒนธรรม การให้ความบันเทิงในรูปแบบของรายการเพลงและรายการละคร เป็นต้น วิทยุกระจายเสียงยังมีคุณลักษณะซึ่งส่งเสริมหน้าที่ในการเสนอข่าวสาร คือ ความฉับไวรวดเร็ว (immediacy) ความน่าเชื่อถือ (credibility) และการเข้าถึงผู้ฟัง (accessibility) ดังนั้น ในการแก้ไขสถานการณ์ต่างๆ วิทยุกระจายเสียงจึงสามารถกระทำได้อย่างรวดเร็วทันต่อเหตุการณ์กว่าสื่อมวลชนอื่น ๆ โดยเหตุที่วิทยุกระจายเสียงมีอิทธิพลต่อสังคม ทำให้สถาบันและหน่วยงาน

ต่างๆ ที่เป็นเจ้าของสื่อวิทยุ มองเห็นความสำคัญของสื่อประเภทนี้ จึงได้พยายามกำหนดบทบาทหน้าที่ของสื่อวิทยุในควบคุมของตน ให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายขององค์กรที่เป็นเจ้าของสื่อ¹

เมื่อย้อนพิจารณาถึงความพยายามในอดีตที่ต้องการใช้สื่อกระจายเสียงให้เกิดประโยชน์มากที่สุด มีการขยายขอบเขตการใช้วิทยุกระจายเสียงในการติดต่อกระจายเสียงภายในประเทศหรือภายในแต่ละภูมิภาคเป็นการกระจายเสียงระหว่างประเทศ (international broadcasting) ในระยะแรกของการใช้วิทยุกระจายเสียงระหว่างประเทศนั้น เป็นการใช้สื่อวิทยุกระจายเสียงคลื่นสั้น ทั้งเพื่อประโยชน์ในการเผยแพร่ข่าวสารในการโฆษณาชวนเชื่อและเพื่อประโยชน์ในการทำสงคราม

การกระจายเสียงระหว่างประเทศ

Head(1985)² กล่าวว่าการใช้คลื่นความถี่วิทยุในการโฆษณาชวนเชื่อเป็นจุดเริ่มต้นของการกระจายเสียงข้ามพรมแดนนับตั้งแต่ทศวรรษแรกของวิทยุกระจายเสียง จวบจนถึงยุคคริสต์ศักราช 1920s มีการใช้การกระจายเสียงข้ามพรมแดนในการติดต่อระหว่างประเทศ อาณานิคมกับประเทศเจ้าอาณานิคมของตนที่อยู่ห่างไกลกัน ประเทศเนเธอร์แลนด์นับเป็นประเทศแรกที่มีการกระจายเสียงไพ่นทะเลในปี ค.ศ. 1927 และตามด้วยประเทศอื่นๆ เช่น เยอรมนี ฝรั่งเศส สหราชอาณาจักรอังกฤษ โดยแต่ละประเทศส่งกระจายเสียงในภาษาของตนเองเพื่อผู้ฟังซึ่งเป็นประชาชนของตนที่อยู่ต่างแดน โดยไม่ได้ให้ความสนใจหรือประชาชนในประเทศนั้นๆ จนกระทั่งสงครามโลกครั้งที่ 2 ในช่วงปลายคริสต์ศักราช 1930s จึงมีการกระจายเสียงภาคไพ่นทะเลด้วยภาษาต่างประเทศ ด้วยภาษาของคนพื้นเมือง ภาษาที่ใช้ในท้องถิ่น โดยมีวัตถุประสงค์ในการโฆษณาชวนเชื่อ อย่างไรก็ตามแนวคิดเรื่องการกระจาย

¹ คุณวดี อึ้งสกุล, "บทบาทของสถานีวิทยุกระจายเสียงในเครือกองทัพบกในช่วงวิกฤติการณ์เดือนพฤษภาคม พ.ศ.2535" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาการสื่อสารมวลชน บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537), หน้า 1-2.

² Head,S.W., World broadcasting Systems (California: Wadsworth,1985), p.347.

เสียงข้ามพรมแดนในยุคแรกนั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อการติดต่อระหว่างมหาอำนาจกับประเทศอาณานิคม ประเทศต่างๆ นำสื่อวิทยุกระจายเสียงมาใช้เป็นเครื่องมือที่สำคัญยิ่งในการช่วยส่งเสริมความมั่นคงทางการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยามเกิดสงคราม

Holsti (1972)³ ได้กล่าวว่า การโฆษณาชวนเชื่อ มีองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ประการ คือ

1. การโฆษณาชวนเชื่อจะต้องมีตัวผู้โฆษณาชวนเชื่อหรือผู้แทนที่มีความปรารถนาหรือตั้งใจที่จะเปลี่ยนทัศนคติ ทักษะ ทักษะ ตลอดจนพฤติกรรมของบุคคลอื่น
2. จะต้องมีสัญลักษณ์ซึ่งอาจจะเป็นการพูด การเขียน หรือพฤติกรรมก็ได้ที่ใช้โดยตัวผู้โฆษณาชวนเชื่อเอง ซึ่งสัญลักษณ์ดังกล่าวเมื่อเลือกใช้ จะต้องเลือกให้สอดคล้องกับอุดมการณ์ ความมุ่งหวังที่กำหนดเป็นแนวทางไว้ล่วงหน้า
3. จะต้องมีสื่อที่ใช้ ซึ่งผู้โฆษณาชวนเชื่อจะต้องเลือกใช้เองว่าจะใช้สื่อแบบใด
4. จะต้องมีกลุ่มบุคคล หรือกลุ่มเป้าหมายที่จะถูกโฆษณาชวนเชื่อ

กล่าวได้ว่าวิทยุกระจายเสียงระหว่างประเทศเป็น สื่อที่ไร้ข้อจำกัด (limitless medium) เพราะสื่อวิทยุเป็นสื่อที่สามารถแสดงออกได้อย่างเสรี และยังสามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้เป็นวงกว้าง⁴ และด้วยเหตุนี้ นับตั้งแต่สมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 วิทยุกระจายเสียงจึงเข้ามามีบทบาทในการสื่อสารระหว่างประเทศ ประเทศต่างๆ ที่มีระบอบการปกครองแตกต่างกัน ทั้งในฝ่ายเสรีนิยม และสังคมนิยม ต่างมองเห็นศักยภาพของสื่อวิทยุกระจายเสียง และนำมาใช้ในการ

³ K.J.Holsti, International politics : A framework for analysis, 2nd edition, (Englewood Cliffs, N.J. : Prentice.Hall, 1972), p.212, อ้างถึงในมหาวิทยาลัยสุโขทัย ธรรมาธิราช, ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ (นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัย ธรรมาธิราช,2529), หน้า 508.

⁴ Donald R. Browne, (1982), อ้างถึงใน ดอกอ้อ แต่งอ่อน, สถานีวิทยุเอเชียเสรีกับนโยบายกระทรวงการต่างประเทศ (สารนิพนธ์ปริญญาบัณฑิต สาขาวิทยุและโทรทัศน์ คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2533), บทนำ.

ชักจูง โน้มน้าวใจ และโฆษณาชวนเชื่อเกี่ยวกับประเทศของตน โดยส่งกระจายเสียงไปสู่ประชาชนในประเทศเป้าหมายอื่นๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ทางการเมือง

บทบาทหน้าที่ของวิทยุกระจายเสียงระหว่างประเทศในฐานะที่เป็นเครื่องมือในการทำสงครามจิตวิทยา โดยใช้วิธีการโฆษณาชวนเชื่อในรูปแบบต่างๆ ซึ่งส่งผลในด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ทั้งนี้อาจเป็นการสร้างความสัมพันธ์ หรือเป็นการสร้างความขัดแย้งก็ได้ ขึ้นอยู่กับนโยบายในการใช้การกระจายเสียงของแต่ละประเทศเพื่อทำสงครามจิตวิทยากับประเทศอื่นๆ

เครื่องมือทางจิตวิทยาเป็นเครื่องมือที่ทุกประเทศไม่สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างเท่าเทียมกัน ทั้งนี้เพราะเป็นเครื่องมือที่จะต้องเสียค่าใช้จ่ายอย่างมาก อย่างไรก็ตามทุกประเทศที่ใช้เครื่องมือนี้ในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ มักจะมีเป้าหมายสำคัญ ดังนี้ คือ ในยามสันติมุ่งต้องการให้ประชาชนประเทศต่างๆ มีภาพพจน์ที่ดีเกี่ยวกับประเทศของตน โดยพยายามให้ข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตและวัฒนธรรมของประชาชนของตนให้กับประชาชนประเทศต่างๆ ได้ทราบ ในกรณีสงคราม ไม่ว่าจะเป็สงครามเย็น หรือสงครามที่มีการใช้อาวุธ เป้าหมายของการใช้เครื่องมือนี้เปลี่ยนแปลงไป คือ พยายามให้ประชาชนโดยเฉพาะที่เป็นพันธมิตรกับตน และที่ยังวางตัวเป็นกลาง กลียัดขัง และต่อต้านประเทศที่เป็นศัตรู เป็นต้น⁵

เนื่องจากความนึกคิดของประชาชนจะมีผลต่อเสถียรภาพของรัฐบาลในแต่ละประเทศ และส่งผลถึงฐานะและอำนาจของรัฐในวงการเมืองระหว่างประเทศ แต่ละรัฐจึงมีนโยบายเข้าถึงประชาชนในรัฐตนและรัฐอื่นด้วยวิธีโฆษณาต่างๆ กัน มีการใช้วิทยุเป็นสื่อในการโฆษณาสิ่งที่ดีงามหรือนำประทับใจเกี่ยวกับรัฐตน เพื่อให้คนในรัฐอื่นนิยมชมชอบกับนโยบายและการกระทำต่างๆ ของรัฐตน กลี้ยกล่อมรัฐอื่นยินดีเป็นมิตรกับรัฐตน กล่าวโจมตีรัฐปรปักษ์ทางวิทยุ เพื่อทำลายอำนาจหรือทำให้คู่ปรปักษ์ของรัฐตนอ่อนแอลงเพราะขาดเสถียรภาพภายใน หรือส่งคลื่น

⁵ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ(นนทบุรี:สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2529), หน้า 506.

รบกวนการส่งกระจายเสียงของวิทยุแห่งประเทศไทยนั้นๆ เพื่อให้ประชาชนขาดการรับฟังข่าวสาร ข้อมูลจากรัฐบาล แต่กลับได้รับฟังโฆษณาชวนเชื่อจากตนแทน ทำให้ประชาชนเข้าใจนโยบาย ของรัฐบาลผิดพลาดหรือเสื่อมความนิยมในรัฐบาล หรือให้เกิดสภาวะตึงเครียดภายในประเทศ นั้น⁶

ในการส่งกระจายเสียงในยุคแรกนั้น แม้ว่าวิทยุคลื่นสั้นถูกนำมาใช้เพื่อเป็นสื่อในการทำ สงครามด้านจิตวิทยา และการโฆษณาชวนเชื่อเป็นส่วนมากดังที่กล่าวมาแล้ว แต่องค์กรวิทยุ กระจายเสียงแห่งหนึ่งของประเทศอังกฤษ คือบริษัทวิทยุและโทรทัศน์แห่งอังกฤษหรือ บีบีซี (The British Broadcasting Corporation - BBC) ได้พยายามกล่าวเน้นหนักบทบาทหน้าที่ที่ สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การทำหน้าที่เป็นสื่อในการเผยแพร่ข่าวสารต่างๆ ภายใต้หลักการ การรายงานข่าวด้วยข้อเท็จจริงและเป็นกลาง และได้พัฒนาคลื่นสั้นมาใช้เพื่อการสื่อข่าวสาร จนได้ชื่อว่าเป็นผู้สร้างประวัติศาสตร์หน้าใหม่ให้กับโลกการกระจายเสียง

บริษัทกระจายเสียงของอังกฤษ หรือ บีบีซี เปิดการกระจายเสียงคลื่นสั้นขึ้น เมื่อ ค.ศ. 1932 เพื่อสื่อสารถึงดินแดนเครือจักรภพอังกฤษซึ่งมีอยู่ทั่วโลก ครั้นเมื่อความตึงเครียดใน โลกทวีขึ้น ก็เริ่มการกระจายเสียงภาคภาษาต่างประเทศในปี ค.ศ. 1939 เริ่มด้วยภาษาอาหรับ ต่อมาคือภาษาสเปน โปรตุเกส ฝรั่งเศส เยอรมัน และอิตาลีเช่น รัฐบาลรับผิดชอบการกระจาย เสียงภาคภาษาต่างประเทศและให้นโยบายว่าควรกระจายเสียงภาษาใด มุ่งประเทศใด แต่ในแง่ เนื้อหาสาระของรายการ ทางบริษัทคงมีเสรีภาพและอำนาจในการกำหนดของตนเอง เช่นเดียว กับการกระจายเสียงภาคในประเทศ⁷

ระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 การกระจายเสียงภาคภาษาต่างประเทศของบีบีซี นับว่า เป็นประวัติศาสตร์สำคัญยิ่งช่วงหนึ่งของโลกและของกิจการกระจายเสียง การเสนอข่าวโดยข้อ

⁶ มณีมัย รัตนมณี, ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2519), หน้า 90.

⁷ กรมประชาสัมพันธ์, วันวิทยุกระจายเสียงครบรอบ 60 ปี, (กรุงเทพมหานคร: ศูนย์การ ผลิตและเผยแพร่เอกสารกองวิชาการ กรมประชาสัมพันธ์, 2533), หน้า 69-70.

แท้จริง ไม่เล็กว่าจะเป็นข่าวดีหรือข่าวร้าย กลายเป็นสถาบันหรือมาตรฐานที่โลกยึดถือต่อมา ด้วยการเสนอข่าวสารที่ออกอากาศเป็นภาษาต่าง ๆ มากมายไปยังผู้รับฟังในโลกเสรี และในดินแดนยึดครองทั่วโลก

ประเทศสหรัฐอเมริกาในฐานะที่เป็นผู้นำฝ่ายโลกเสรี และเป็นประเทศเสรีประชาธิปไตย มองเห็นความสำคัญในการกระจายเสียงภาคพื้นทะเลเช่นเดียวกัน ได้ทุ่มเทงบประมาณเพื่อการนี้มากมาย โดยได้จัดตั้งสถานีวิทยุเสียงอเมริกาหรือ วีโอเอ (Voice of America - VOA) เป็นองค์กรที่อยู่ภายใต้การดำเนินการของสำนักแถลงข่าวอเมริกัน (The United States Information Agency - USIA) ซึ่งถูกตั้งขึ้นเพื่อสนับสนุนนโยบายการแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับสหรัฐอเมริกาในต่างประเทศ นับเป็นงานในการทำสงครามจิตวิทยากับฝ่ายตรงข้ามในระดับชาติ

นับเป็นระยะเวลายาวนาน หลังจากที่สงครามโลกครั้งที่ 2 และสงครามเย็นได้ยุติลง แต่สถานีวิทยุกระจายเสียงจำนวนมากยังคงดำเนินการส่งกระจายเสียงเพื่อการบริการพื้นทะเล และยังคงมีบทบาทด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ นอกเหนือจากวัตถุประสงค์เพื่อการโฆษณาชวนเชื่อแล้ว สถานีวิทยุเหล่านี้ยังได้ระบุหรือแถลงถึงวัตถุประสงค์ประการอื่นๆ ไว้ด้วย เช่น การให้ข้อมูลข่าวสาร การประชาสัมพันธ์ประเทศผู้ส่งกระจายเสียง การให้ความบันเทิง และการทำหน้าที่ของสื่อมวลชนประเภทหนึ่งที่มีต่อสังคม

ข้อมูลนี้สามารถบ่งชี้ได้ว่า ประเทศต่างๆ ต่อกันเห็นความสำคัญ และคาดหวังว่าการกระจายเสียงข้ามพรมแดน ในลักษณะของสถานีวิทยุกระจายเสียงระหว่างประเทศ จะก่อให้เกิดบทบาททางใดทางหนึ่งที่มีประโยชน์แก่ประเทศผู้กระจายเสียง และมีบทบาทในเวทีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

ในโลกปัจจุบัน ประเทศต่างๆ ทั่วโลกล้วนมีกิจการวิทยุกระจายเสียงภาษาต่างประเทศ หรือภาษาของตน เพื่อผู้ฟังในต่างประเทศหรือทั้งสองอย่างสุดแต่กำลังความสามารถ และนโยบายที่จะสร้างภาพพจน์หรือสื่อข่าวสารของตนต่อบุคคลอื่น โดยมุ่งเป็นสื่อที่เป็นปากเสียง และเกียรติภูมิให้แก่ประเทศชาติ เผยแพร่ภาพพจน์ที่ดี และเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับ

ศิลปวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของคน เนื้อหาสาระของการกระจายเสียงถือเป็นท่าทีทางการ เป็นส่วนหนึ่งของการทูต และการต่างประเทศ⁸

สถานีวิทยุกระจายเสียงทั้งบีบีซี และวีโอเอ ได้ดำเนินการกระจายเสียงระหว่างประเทศ มีการออกอากาศรายการภาษาต่างๆ ไปยังผู้ฟังทั่วโลก รวมทั้งมีรายการภาคภาษาไทยมาสู่ผู้ฟังชาวไทยด้วย สถานีวิทยุกระจายเสียงบีบีซี ดำเนินการส่งกระจายเสียงภาคภาษาไทย โดยกระจายเสียงตรงจากกรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ ด้วยระบบคลื่นสั้นและถ่ายทอดสัญญาณเสียงผ่านดาวเทียมมายังสถานีวิทยุกระจายเสียงภายในประเทศไทย ผู้ฟังชาวไทยจึงสามารถฟังรายการได้ทางระบบเอฟเอ็มและระบบเอเอ็ม วิทยุวีโอเอหรือเสียงอเมริกา ส่งกระจายเสียงผ่านดาวเทียม โดยมีสถานีวิทยุภายในประเทศไทยรับสัญญาณถ่ายทอดรายการ

แม้ว่าผู้ฟังชาวไทยจะคุ้นเคยกับชื่อเสียงของสถานีวิทยุกระจายเสียงต่างประเทศของประเศมหาอำนาจของโลก ได้แก่ สถานีวิทยุบีบีซี ของประเทศอังกฤษ และสถานีวิทยุวีโอเอ ของประเทศสหรัฐอเมริกา แต่ยังมีองค์กรวิทยุกระจายเสียงของต่างประเทศอีกหลายสถานีที่ให้บริการกระจายเสียงเพื่อการบริการไพ่นทะเล (Official External Service) ได้ดำเนินการส่งกระจายเสียงภาคภาษาไทยเป็นระยะเวลายาวนาน และมีบทบาทที่น่าสนใจอย่างยิ่ง ได้แก่

ประเทศญี่ปุ่นเป็นประเทศที่มีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และเป็นประเทศที่อยู่แนวหน้าในด้านการวางแผนและการจัดการงานสื่อสารมวลชนในทุกๆทาง กิจการวิทยุกระจายเสียงของญี่ปุ่นที่มีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับทั่วโลก คือ เอ็นเอชเค (Nippon Hoso Kyokai - NHK) ได้ดำเนินงานกระจายเสียงคลื่นสั้นเพื่อผู้ฟังไพ่นทะเล ในนามของสถานีวิทยุกระจายเสียงญี่ปุ่นหรือ เรดิโอ เจแปน (Radio Japan) มีการกระจายเสียงภาคต่างประเทศ (Regional Service) เป็นภาษาต่างๆ 22 ภาษา และมีประเทศไทยเป็นประเทศเป้าหมายในเขตเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ประเทศหนึ่งด้วย

⁸ เรื่องเดียวกัน ,หน้า 71.

สถานีวิทยุกระจายเสียงซีอาร์ไอ (China Radio International - CRI) หรือวิทยุปักกิ่ง (Radio Beijing) มีการกระจายเสียงภาคต่างประเทศ (External Services) เป็นภาษาต่างประเทศ 38 ภาษา และภาษาจีนท้องถิ่นอีก 5 ภาษา คือภาษาจีนกลาง แต่จิว ฮุกเกี้ยน กวางตุ้ง และภาษาแคะ โดยมีเป้าหมายส่งกระจายเสียงไปยังทวีปต่างๆ รวมถึงทวีปเอเชีย และมีการออกอากาศรายการภาคภาษาไทย

สถานีวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์มาเลเซีย (Radio TV Malaysia) มีรายการกระจายเสียงภาคต่างประเทศ (The Overseas Service of Radio Malaysia) โดยใช้ชื่อว่า วิทยุเสียงมาเลเซีย (The Voice of Malaysia) ซึ่งกระจายเสียงภาษาต่างประเทศ 8 ภาษา รวมทั้งภาษาไทย

สถานีวิทยุเสียงเวียดนาม (Voice of Vietnam-VOV) มีการส่งกระจายเสียงภาคภาษาต่างประเทศ 11 ภาษา รวมทั้งภาษาไทย

สถานีวิทยุแห่งชาติลาว (Lao National Radio - LNR) มีการส่งกระจายเสียงภาคภาษาต่างประเทศ 5 ภาษา รวมทั้งภาษาไทย

นอกจากนี้ยังมีสถานีวิทยุกระจายเสียงต่างประเทศบางสถานี ที่เคยดำเนินการส่งกระจายเสียงภาคภาษาไทย แต่ในปัจจุบันนี้ได้ยุติการส่งกระจายเสียงภาคภาษาไทยไปแล้ว ได้แก่ สถานีวิทยุออสเตรเลีย (Radio Australia) เป็นส่วนหนึ่งในหน่วยงานบริการกระจายเสียงพิเศษ (The Special Broadcasting Service) ของบริษัทวิทยุและโทรทัศน์แห่งออสเตรเลีย (Australian Broadcasting Corporation - ABC) ดำเนินการส่งกระจายเสียงต่างประเทศทั่วโลก เคยออกอากาศรายการภาคภาษาไทย แต่ได้ยุติการออกอากาศและยุบแผนกภาษาไทยลงในปี ค.ศ. 1995

สถานีวิทยุมอสโกหรือ เรดิโอ มอสโก (Radio Moscow) มีการกระจายเสียงภาคบริการโลก (World Service) ส่งกระจายเสียงรายการภาคภาษาอังกฤษ และภาคภาษาพื้นเมืองของประเทศในเขตบริการ เรดิโอ มอสโก เคยออกอากาศรายการภาษาไทย แต่ได้ยุติการดำเนินการแผนกภาษาไทยไปแล้วในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1997

นับตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน ประเทศไทยเป็นประเทศเป้าหมายในการส่งกระจายเสียงจากสถานีวิทยุของต่างประเทศ ทั้งประเทศที่มีชื่อเสียงและอาจกล่าวได้ว่าเป็นประเทศผู้นำในวงการสื่อสารมวลชนของโลกและเป็นประเทศเสรีประชาธิปไตย คือ สถานีวิทยุกระจายเสียงบีบีซีของสหราชอาณาจักรอังกฤษ และสถานีวิทยุเสียงอเมริกา ของประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศที่ได้ชื่อว่าเป็นผู้นำเทคโนโลยีในภูมิภาคเอเชียอย่างประเทศญี่ปุ่น ประเทศเพื่อนบ้านในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น ประเทศสหพันธรัฐมาเลเซีย ประเทศสาธารณรัฐประชาชนลาว และประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ซึ่งปกครองด้วยระบอบสังคมนิยม และประเทศที่ใช้ระบอบการปกครองคอมมิวนิสต์ เช่น ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน สิ่งนี้ย่อมบ่งชี้ได้ว่าประเทศผู้ส่งกระจายเสียงประเทศต่างๆ นี้อย่อมจะคาดหวังหรือมีวัตถุประสงค์ว่า การดำเนินการกระจายเสียงภาคภาษาไทยมีบทบาทต่อผู้ฟังชาวไทย

สำหรับประเทศไทยก็ได้ดำเนินการการกระจายเสียงเพื่อการบริการไพเราะเช่นเดียวกัน โดยกรมประชาสัมพันธ์ได้จัดตั้งสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย ฝ่ายต่างประเทศ (Radio Thailand) ขึ้น เมื่อ ค.ศ. 1938 มีบทบาทสำคัญในการดำเนินการกระจายเสียงภาษาต่างประเทศเพื่อผู้ฟังชาวต่างประเทศที่อยู่ในประเทศไทยและต่างประเทศ ขณะนี้ได้จัดรายการกระจายเสียงเป็นภาษาต่างๆ ถึง 10 ภาษา และได้จัดตั้งหน่วยงานชื่อว่า งานวิทยุสัมพันธ์ต่างประเทศ มีหน้าที่รับผิดชอบร่วมมือติดต่อประสานงานในโครงการต่างๆ กับสหภาพวิทยุและโทรทัศน์ระหว่างประเทศ องค์กรกระจายเสียงต่างประเทศ ผลิตรายการแลกเปลี่ยนและรายการประกวดนานาชาติ และประสานสัมพันธ์กับผู้ฟังชาวต่างประเทศเช่นเดียวกันกับประเทศอื่นๆ

มุมมองของการสื่อสารมวลชน ด้านวิทยุกระจายเสียงนั้น ในปัจจุบันประเทศไทยอยู่ในสถานะของทั้งผู้รับและผู้ส่งกระจายเสียงข้ามชาติ ในขณะที่มีการคิดค้นและมีการพัฒนาเทคโนโลยีทางการสื่อสารยุคใหม่อย่างต่อเนื่อง เป็นผลทำให้โลกมีลักษณะการเชื่อมโยงข้อมูลข่าวสารต่างๆ ได้ทั่วถึงกันอย่างง่ายดาย จนเรียกได้ว่าเป็นโลกไร้พรมแดน (globalization) สื่อกระจายเสียงจึงทรงพลานุภาพมากยิ่งขึ้นในการใช้ประโยชน์ในด้านต่างๆ สถานีวิทยุกระจายเสียงต่างประเทศที่ส่งกระจายเสียงมายังประเทศไทยจึงมีบทบาทที่สำคัญยิ่งหลายประการดังกล่าวแล้ว

ในฐานะที่ประเทศไทยเป็นประเทศเป้าหมายที่นานาชาติให้ความสำคัญในการส่งกระจายเสียงภาคภาษาไทย จึงควรที่จะให้ความสนใจและศึกษาการดำเนินงานของสถานีวิทยุกระจายเสียงต่างประเทศ โดยศึกษาโครงสร้างของสถานี ทั้งในด้านองค์กร ประวัติ วัตถุประสงค์ การดำเนินงาน ระบบการส่ง ผังรายการ ตลอดจนเนื้อหารายการที่ออกอากาศภาคภาษาไทย ว่ามีบทบาทอย่างไรต่อผู้ฟังชาวไทย แต่ละสถานีได้แสดงบทบาทแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร และมีปัจจัยใดที่เกี่ยวข้องหรือกำหนดบทบาทหน้าที่ของการกระจายเสียงภาคภาษาไทย

ปัญหำนำวิจัย

1. การกระจายเสียงภาคภาษาไทยของสถานีวิทยุกระจายเสียงต่างประเทศ มีการดำเนินการอย่างไร
2. การกระจายเสียงภาคภาษาไทยของสถานีวิทยุกระจายเสียงต่างประเทศ มีบทบาทหน้าที่ในการกระจายเสียงเพื่อผู้ฟังชาวไทยอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการดำเนินการกระจายเสียงภาคภาษาไทยของสถานีวิทยุกระจายเสียงต่างประเทศ ในปัจจุบัน
2. เพื่อวิเคราะห์บทบาทหน้าที่ของวิทยุกระจายเสียงภาคภาษาไทย ที่มีต่อผู้ฟังชาวไทย

ขอบเขตของการวิจัย

เนื่องจากการกระจายเสียงภาคภาษาไทยของสถานีวิทยุกระจายเสียงต่างประเทศ แต่ละสถานีการเริ่มดำเนินการส่งกระจายเสียงแตกต่างกันไป บางสถานีเคยส่งกระจายเสียงภาคภาษาไทยในอดีต แต่ในปัจจุบันนี้ไม่ได้ดำเนินการแล้ว ในการศึกษาคั้งนี้จึงกำหนดขอบเขตศึกษาเฉพาะสถานีวิทยุกระจายเสียงต่างประเทศที่ยังคงส่งกระจายเสียงภาคภาษาไทยมายังประเทศไทยในปัจจุบันในช่วงปี ค.ศ. 1998 (พ.ศ. 2541) เท่านั้น

ในปัจจุบันมีสถานีวิทยุกระจายเสียงต่างประเทศจำนวน 7 สถานีที่ออกอากาศรายการภาคภาษาไทย และดำเนินการกระจายเสียงในนามของประเทศของตน ได้แก่

1. สถานีวิทยุบีบีซี	กระจายเสียงจาก กรุงลอนดอน	ประเทศอังกฤษ
2. สถานีวิทยุกระจายเสียงญี่ปุ่น	กระจายเสียงจากกรุงโตเกียว	ประเทศญี่ปุ่น
3. สถานีวิทยุวีไอเอ	กระจายเสียงจากกรุงวอชิงตัน ดี.ซี.	ประเทศสหรัฐอเมริกา
4. สถานีวิทยุปักกิ่ง	กระจายเสียงจากกรุงปักกิ่ง	ประเทศจีน
5. สถานีวิทยุเสียงเวียดนาม	กระจายเสียงจากกรุงฮานอย	ประเทศเวียดนาม
6. สถานีวิทยุเสียงมาเลเซีย	กระจายเสียงจากกรุงกัวลาลัมเปอร์	ประเทศมาเลเซีย
7. สถานีวิทยุแห่งชาติลาว	กระจายเสียงจากกรุงเวียงจันทน์	ประเทศลาว

ข้อสันนิษฐานการวิจัย

การกระจายเสียงภาคภาษาไทย ของสถานีวิทยุกระจายเสียงต่างประเทศในปัจจุบัน มีบทบาทหน้าที่หลักที่สำคัญในฐานะเครื่องมือประชาสัมพันธ์ภาพพจน์ของประเทศผู้ส่งกระจายเสียง และมีบทบาทบารองในการบริการข่าวสารต่าง ๆ แก่ผู้ฟัง

นิยามศัพท์

- สถานีวิทยุกระจายเสียงเพื่อการบริการไพ้นทะเลของต่างประเทศ (Official External Service) หมายถึง การกระจายเสียงที่ส่งออกไปให้ผู้ฟังไพ้นทะเลในนามของรัฐบาลประเทศผู้ส่งออก ถือเป็นสื่อกลางที่ทางราชการใช้ประชาสัมพันธ์ภาพลักษณ์ของประเทศ

- ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ หมายถึง การแลกเปลี่ยนและปฏิสัมพันธ์ ได้แก่ การประพุดติปฏิบัติต่อกันในลักษณะต่างๆ ที่เกิดขึ้นข้ามพรมแดนของประเทศในชวงเวลาใดเวลาหนึ่ง ซึ่งเกี่ยวข้องกับความร่วมมือ หรือ ความขัดแย้งระหว่างประเทศ

- การประชาสัมพันธ์ หมายถึง การใช้สื่อวิทยุกระจายเสียงภาคภาษาไทยของสถานีวิทยุกระจายเสียงเพื่อการบริการไพ่นทะเลของต่างประเทศ ในนามของรัฐบาลประเทศผู้ส่งกระจายเสียง เพื่อผู้ฟังในประเทศไทย เพื่อทำหน้าที่เผยแพร่ข่าวสาร แจ่งให้ทราบ และเพื่อป้องกัน แกไขความเข้าใจผิดต่างๆ ทั้งนี้เพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ดีแก่ประเทศผู้ส่งกระจายเสียง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อเป็นแนวทางในการค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับการดำเนินการของสถานีวิทยุกระจายเสียงต่างประเทศ สถานีอื่นๆ
2. เพื่อรู้เท่าทันถึงข้อมูลอันอาจจะเป็นประโยชน์ในการนำมาพิจารณาใช้กับสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย ฝ่ายต่างประเทศ (Radio Thailand) ในการส่งกระจายเสียงเพื่อผู้ฟังไพ่นทะเล
3. เพื่อสร้างเสริมองค์ความรู้ด้านการสื่อสารมวลชนระหว่างประเทศให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น